

HEDDA GABLER

Af Henrik Ibsen



SKOLEMATERIALE

Odense Teater 2008/09



Hedda Gabler

Af Henrik Ibsen

Spillested:

Sukkerkogeriet, Roersvej 33

Spilleperiode:

9. oktober - 8. november 2008

Isenesættelse:

Alexa Ther

Scenografi:

Camilla Bjørnvad

Medvirkende

Hedda Tesman: **Mette Maria Ahrenkiel**

Jørgen Tesman: **Lars Simonsen**

Frøken Juliane Tesman: **Kirsten Saerens**

Thea Elvsted: **Sanne Saerens**

Assessor Brack: **Lars Lønnerup**

Ejlert Løvborg: **Mads M. Nielsen**



Indholdsfortegnelse

| | |
|--|----|
| Hedda Gabler | 2 |
| Indledning | 4 |
| Handlingen kort | 5 |
| Om Henrik Ibsen | 6 |
| Henrik Ibsen selv om Hedda Gabler | 7 |
| Pressen skrev om Hedda Gabler i 1890 | 8 |
| Instruktør Alexa Ther om sin arbejdsmetode | 9 |
| Scenografien til HEDDA GABLER | 11 |
| Naturalisme | 14 |
| Det moderne gennembrud | 15 |
| Kvindens frigørelse | 15 |
| Kedsomhed | 16 |
| Uddrag fra 1. akt | 18 |
| Litteratur om emnet | 31 |



Indledning

Hermed skolematerialet til forestillingen HEDDA GABLER.

Henrik Ibsen var undertekstens mester. Han mestrede som ingen anden at sige, om ikke alt, så i hvert fald rigtig meget, mellem linierne. Med dette skolemateriale kan du gå på opdagelse i hans univers og læse nærmere om den arbejdsproces der ligger før den færdige forestilling.

Hvis du har kommentarer til materialet eller har spørgsmål til det, er du velkommen til at kontakte Line Hede Simonsen i Odense Teaters Presseafdeling på line@odenseteater.dk eller pr. telefon 63139253.



Handlingen kort



Hedda og Jørgen Tesman vender hjem fra en bryllupsrejse, der har varet et halvt år. Rejsen har samtidig været en studierejse for Jørgen, der forsker i husflid i Brabant i middelalderen. Mens de har været ude at rejse, har de fået sat et hus i stand med hjælp fra husvennen assessor Brack og Jørgens tante, Juliane Tesman. Pludselig dukker Thea Elvsted og Eilert Løvborg op. Jørgen har læst sammen med Eilert Løvborg og åbenbart er der også en gammel historie mellem Hedda og ham. Eilert Løvborg har været huslærer for Theas mand og hun og han har fundet et stærkt arbejdsfællesskab. Hun har inspireret ham, som hun siger. Under Theas indflydelse er Eilert begyndt på ny og har lagt sit tidligere udsvævende liv bag sig. Nu er Thea rejst fra sin mand og vil finde Eilert for at redde ham fra at falde tilbage i sit gamle liv. Eilert Løvborg har, under Hedda og Jørgens rejse, udgivet en bog om kulturens udvikling. Bogen er blevet en kæmpesucces og Eilert kandiderer nu til den samme professorstilling som Jørgen. En stilling som Jørgen har regnet med at få.

Hedda føler sig indespærret i sit nye ægteskab og begynder en farlig leg med skæbnen. Hun spinder alle ind i sit charmerende spind, men inden længe løber begivenhederne hende af hænde.



Om Henrik Ibsen



Henrik Ibsen (1828 – 1906) blev både født og døde i Norge, men faktisk tilbragte han store dele af sit liv i Italien og Tyskland. Han havde desuden en stærk tilknytning til det danske teaterliv, for eksempel blev hans dramaer fra 1866 altid udgivet på Gyldendal samtidig med, at han sendte dem til teatrene. Henrik Ibsen var, sammen med August Strindberg og Anton Tjekhov, en af vores betydeligste naturalistiske dramatikere. Hans stykker havde dog også et mere symbolistisk lag, og hans sene dramaer var endog stærkt symbolistiske. Ibsens første værker var mere nationalromantiske, men med SAMFUNDETS STØTTER markerede han sig, inspireret af venen Bjørnstjerne Bjørnson, som en samfundskritisk dramatiker. Henrik Ibsen forargede også, med sin kritik af kvindens rolle i samfundet, blandt andet med sin Nora i ET DUKKEHJEM. ET DUKKEHJEM fik i øvrigt urpremiere på Det Kongelige Teater i 1879. Ibsen var ligesom Sigmund Freud interesseret i splittelsen mellem det bevidste og det ubevidste i den menneskelige psyke. Ibsen var mester i at benytte sig af skjulte hentydninger eller undertekster i sin dramatik. Undertekster er det, der bliver sagt mellem linierne i betoningen af en replik eller i måden den spilles på. Hans logik og psykologiske underbygning af hver replik påvirkede skuespillerne til at anvende den moderne psykologi i deres spil.



Blandt Henrik Ibsens dramatiske værker kan nævnes:

PEER GYNT (1867), SAMFUNDETS STØTTER (1877), ET DUKKEHJEM (1879), VILDANDEN (1884), ROSMERHOLM (1886), FRUEN FRA HAVET (1888), HEDDA GABLER (1890), NÅR VI DØDE VÅGNER (1899).

Henrik Ibsen selv om Hedda Gabler

”Stykkets titel er: Hedda Gabler. Jeg har derved villet antyde at hun som personlighed mere er at opfatte som sin faders datter end som sin mands hustru. Der er i dette stykke ikke egentlig såkaldte problemer jeg har villet behandle. Hovedsagen har for mig været at skildre mennesker, menneskestemninger og menneskeskæbner på grundlag af visse gældende samfundsforhold og anskuelser”

Uddrag fra ”Henrik Ibsens realisme: illusion katastrofe anarki” af Erik M. Christensen, Akademisk forlag København, 1989.



Pressen skrev om Hedda Gabler i 1890

"Da Hedda Gabler udkom i 1890, blev det næsten enstemmigt opfattet som et fuldt realistisk værk. Man havde ikke blik for stykkets symbolsprog, der nøje forbundet med den moderne karakterskildring, hvor underbevidstheden spiller ind, ligger gemt under den realistiske overflade. "Med "Hedda Gabler" betraadte Ibsen paany Virkelighedsdigtningens Grund. Her er intet Sindbillede" skriver Georg Brandes i sit Tredje Indtryk af Henrik Ibsen fra 1898-99. Og Herman Bang, der i 1891 holdt forelæsning i Kristiania over Hedda Gabler, sagde: "Vi søgte efter Vane eller Gaader at gætte, efter Dybsindighedens Nødder at knække, efter Symboler, som skulle fortolkes. Og der var intet, slet intet af det alt sammen. (...) Edvard Brandes vurderer i Politiken 1891 personernes psyke ganske realistisk. Han måler skuespillet i forhold til virkeligheden og kritiserer ud fra denne holdning dets manglende sandsynlighed på visse punkter. Denne opfattelse af Hedda Gabler som et realistisk skuespil blev stående langt op i tiden. (...) I dag er symbolsproget i Hedda Gabler indlysende. Det træder uddybende til, hvor naturalismen ikke slår til."

Uddrag fra "Henrik Ibsen og Det Kongelige Teater" af Elisabeth Davidsen, Akademisk forlag, 1980.





Instruktør Alexa Ther om sin arbejdsmetode



Alexa Ther er uddannet i Wien på Max Reinhardt Seminarium. Hun debuterede som instruktør i 1982. Hun har høstet hæder for sine mange iscenesættelser på landets teatre, såvel moderne dramatik som mere klassiske værker. Hun har haft iscenesættelsesopgaver på blandt andre: Dr. Dante, Betty Nansen Teatret, Caféteatret, Mungo Park, Det Kongelige Teater, Grønnegårdsteatret, Göteborg Statsteater. Blandt hendes iscenesættelser kan nævnes: TURKISH DELIGHT, HAMLET, MÅGEN, BAAL, SHOPPING AND FUCKING, DEN DOBBELTE TROLØSHED, CI-VI-LI-SATION, MISANTROPEN, FRUENTIMMERSKOLEN og LIV X 3. I 2004 modtog hun årets Reumert for instruktionen af forestillingerne STING, ANTIGONE og PÅ DEN 2. SIDE. Senest Alexa Ther besøgte Odense Teater var det som instruktør på afgangsforestillingen WUNSCHTRAUM (2006). Hun har netop instrueret urpremieren på forestillingen EXTREM på Betty Nansen Teatret.

I bogen "Magiske øjeblikke" fortæller Alexa Ther om sin arbejdsmetode:

Mette Nybo: Når du begynder at arbejde med en tekst, hvordan starter iscenesættelsen så – som billeder eller tanker eller...? Hvordan begynder dit arbejde?

Alexa Ther: Jeg starter med at fortælle mig selv historien helt kort. Historiens handling i en helt kort sammenfatning. Og ud fra den begynder jeg at bygge de enkelte scener op og forstørre og tilføje muligheder, og smide nogle ting væk. Det sjove er jo, at af de 700 idéer du får, skal du kun



bruge 20. Men alt det her sker i et tæt samarbejde med scenografen, som starter længe før selve iscenesættelsen begynder. (...) Samtidig bruger jeg også forberedelsestiden på at læse teksten 700.000 gange, så jeg kender hele forløbet og ved, hvad der foregår, og hvilken scene, der ligger hvor. Skuespillerne kan slet ikke holde ud, hvis man ikke kan finde rundt i teksten. Jeg prøver også at finde stykkets indre opbygning. Hvor er højdepunkterne, og drejepunkterne, hvor situationen ændrer sig totalt? Og det arbejde laver jeg nogle gange med en dramaturg, men for det meste med min scenograf. Jeg har mange samtaler med scenografen i den periode, og i den sammenhæng former man også de første figuridéer. Og så kommer man selvfølgelig til læseprøven og præsenterer hele konceptet. Men det virkelige fantasiarbejde begynder jo først i det øjeblik, man møder skuespillerne. Fordi, så kan de digte videre på det, man har fortalt.

Mette Nybo: Hvordan laver du research på et stykke?

Alexa Ther (...) Hvis det er et klassisk stykke, så læser man selvfølgelig noget om den historiske tid. Fordi det klassiske stof skal hentes frem og oversættes til nogle nutidige erfaringer. Så der kan man også gå på gaden og pludselig se nogle ting, som minder om det man læser i en tekst, eller det man oplever i en tekst. (...)

Mette Nybo: Hvor stor en del af arrangementet har du lavet på forhånd?

Alexa Ther: (...) jeg ikke en instruktør, som har formuleret hele forløbet hjemme på skrivebordet, fordi så kan man risikere at lav grusomme fejl. Hvis jeg havde mit koncept fuldstændigt i hovedet, så kunne jeg slet ikke se, hvad skuespillerne lavede. Man skal ikke undervurdere skuespillerernes fantasi, og hvor en rolle kan føre én hen. Det er vigtigt at blive overrasket. Men jeg har nogle bestemte punkter, som jeg kan se. Jeg ved tit, hvordan et stykke slutter, mærkeligt nok. (...) Jeg arbejder helst i en åben dialog, hvor jeg også helst vil prøve ting fysisk, og altså ikke intellektuelt. Fordi, jeg kan ikke se, hvorfor man skal sætte sig ned og diskutere noget i 100 år, og bagefter forstår man det alligevel ikke. Jeg synes, det er mere interessant at prøve at spille situationerne. (...) Min grundopfattelse er, at en god skuespiller er i stand til at bidrage med lige så meget eller mere end en instruktør. På den måde er man som instruktør jo også 100 % afhængig af skuespillerne. En skuespiller kan til enhver tid tilintetgøre instruktøren. Fordi, hvis du giver en anvisning, og skuespilleren ikke bryder sig om den. Så kan han spille den så forkert, at....

Mette Nybo: (...) i hele det forberedelsesarbejde, der ligger lang tid før prøverne starter, skal man faktisk have gennemtænkt alt ganske nøje, inden man sætter hele apparatet i gang?

Alexa Ther: Ja, det er derfor, det er et uhyre spændende øjeblik, når man når frem til læseprøven, hvor man skal præsentere scenografien og meddele sin fantasi omkring stykket. Hvordan vil det blive modtaget? Dagene op til det øjeblik er meget angstfyldte. (...) Man er hunderæd. Hvordan vil det, man er gået og arbejdet med så længe, blive modtaget af dem, som nu skal leve i det? Der kan man virkelig blive angst. Men det er en kreativ angst. Det er ikke forængelighed."

Uddrag fra "Magiske øjeblikke – 15 samtaler om teater" af Mette Nybo, Gyldendal 2003



Scenografien til HEDDA GABLER



Scenografen Camilla Bjørnvad har skabt scenografi og kostumer til HEDDA GABLER. Hun har valgt at skabe en moderne ramme om stykket. Hele stykket foregår i et stilrent samtalekøkken og kostumerne er både moderne og tidløse. Udover at tegne og formgive scenografien og arbejde sammen med teatrets værksteder om at realisere den, tegner scenografen som regel også kostumetegninger af alle de kostumer der indgår i forestillingen. På de følgende sider kan du se nogle eksempler på Camilla Bjørnvads tegninger til HEDDA GABLER.





Arbejdsspørgsmål

Hvad gør den moderne scenografi ved din opfattelse af stykket?

Prøv selv at give et bud på en scenografi til forestillingen

Prøv at lave dine egne kostumetegninger



Naturalisme

Naturalismen blomstrer i slutningen af 1800 tallet. Den er et opgør med romantikkens og idealismens teaterkultur. Nu skulle det, der foregik på scenen være virkelighedstro, og tabubelagte emner skulle op på scenen og frem i litteraturen. Naturalismen var inspireret af Charles Darwins evolutionslære, af Marx' samfundsteorier og af periodens samfundsudvikling med industrialiseringen. Periodens afvisning af religionens verdensforklaring og orientering mod at videnskaben kunne forklare alt var en inspirationskilde. I Danmark var blandt andre Georg Brandes en stærk reformskikkelse med sine forelæsninger om den stillestående danske litteratur. Henrik Ibsen var meget inspireret af Brandes. Den franske forfatter Émile Zola skrev et teatermanifest om det naturalistiske teater.

Blandt andre naturalistiske dramatikere kan nævnes: svenskeren August Strindberg og den russiske Anton Tjekhov.

Kilde: "Klar scene" af bl. a. Henrik Flygare, samt "Gyldendals Teaterleksikon" red. Alette Scavenius.

Læs eventuelt mere om perioden på [faktalink](#)

Arbejdsspørgsmål

Prøv at finde frem til nogle af de naturalistiske træk der er ved HEDDA GABLER

Hvilke tabubelagte emner berøres for eksempel i forestillingen?



Det moderne gennembrud

I 1871 indledte Georg Brandes en forelæsningsrække på Københavns universitet. Han tordnede mod Biedermeier idyl og mod den luftboble han mente at kulturen i København led af. Brandes var inspireret af positivismen, kvindens stilling i samfundet og Nietzsches tanker om det frie menneske uden bindinger til moralske normer. Brandes angreb kristendommens dogmer og normer.

Brandes kritiserede universitets lukkethed og drømte om selv at blive professor. Det lykkedes ikke, men hans tanker havde stor gennemslagskraft. Brandes' bøger blev oversat til de europæiske hovedsprog og han blev anset som en af Europas helt store litteraturkritikere. Henrik Ibsen var også meget inspireret af Georg Brandes.

Arbejdsspørgsmål

Prøv at finde ud af mere om Georg Brandes

Find ud af hvordan forholdet var mellem Brandes og Henrik Ibsen

Kvindens frigørelse

Hedda føler sig indespærret i sin rolle som Jørgen Tesmans hustru, måske har hun altid følt sig indespærret i sin identitet som kvinde og pæn pige.

Arbejdsspørgsmål

Prøv at overveje Heddas kvinderolle og nutidens. Hvilke lighedspunkter og forskelle er der?

Hedda er bange, frygter eller foragter moderrollen. Hvordan er nutidens kvinders forhold til det at blive mor?



Kedsomhed



Hedda keder sig i sit liv. Hendes kedsomhed ender med en form for ondskab. Hun under ikke rigtig andre det, hun ikke selv kan få - eller tør tage.

Arbejdsspørgsmål

Kan du komme i tanker om andre eksempler på, at kedsomhed kan drive mennesker ud i ondskab?





Uddrag fra 1. akt

(Jørgen Tesman kommer trallende fra højre side inde i bagværelset, bærende på en tom, åben håndkuffert. Han er en middelhøj, ungdommeligt udseende mand på 33 år, lidt fyldig, med et åbent, rundt, fornøjet ansigt, blondt hår og skæg. Bærer briller og er klædt i en bekvem, lidt skødesløs hjemmedragt.)

FRØKEN TESMAN:
Godmorgen, godmorgen, Jørgen!

TESMAN: (i døråbningen)
Tante Julle! Kære tante Julle! (Går hen og ryster hendes hånd.) Helt her ude – og så tidligt på dagen, hvad?

FRØKEN TESMAN:
Ja, du kan da nok tænke, at jeg måtte kigge lidt ind til jer.

TESMAN:
Og det selv om du ikke fået ordentlig nattero!

FRØKEN TESMAN:
Det gør da ingen verdens ting.

TESMAN:
Nå, men du kom vel godt hjem fra havnen? Hvad?

FRØKEN TESMAN:
Ja, det gjorde jeg da, gudskelov. Assessoren var så rar at følge mig lige til døren.

TESMAN:
Vi var kede af, at vi ikke kunne tage dig med i vognen. Men du så jo selv – Hedda havde så mange pakker, der skulle med.

FRØKEN TESMAN:
Ja, det var godt nok mange pakker, hun havde.

BERTE: (til Tesman)
Skulle jeg måske gå ind til fruene og spørge om der er noget jeg kan hjælpe med?

TESMAN:



Nej tak, Berte – det behøver du ikke. Hvis hun vil dig noget, så ringer hun, sagde hun.

BERTE: (mod højre)
Ja ja da.

TESMAN:
Men ved du hvad – denne her kuffert kan du tage med.

BERTE: (tager den)
Den sætter jeg op på loftet.

(Hun går ud gennem forstuedøren.)

TESMAN:
Tænk engang, tante, hele den kuffert var proppet fuld af afskrifter. Det er utroligt, hvad jeg har fået samlet sammen rundt omkring i arkiverne. Gamle sære sager, som ingen mennesker har anet noget om –

FRØKEN TESMAN:
Ja, du har vist ikke spildt din tid på bryllupsrejsen, Jørgen.

TESMAN:
Nej, det tør jeg nok sige. Men tag nu hatten af, tante. Se her, lad mig binde sløjfen op. Hvad?

FRØKEN TESMAN: (mens han gør det)
Åh herregud – det er jo ligesom om du var hjemme hos os endnu.

TESMAN: (vender og drejer hatten i hånden)
Nej dog, sikke en nydelig hat, du har anskaffet dig.

FRØKEN TESMAN:
Den har jeg købt for Heddass skyld.

TESMAN:
For Heddass skyld? Hvad?

FRØKEN TESMAN:
Ja, for at Hedda ikke skal have skam af mig, hvis vi kommer til at gå sammen på gaden.

TESMAN: (klapper hende på kinden)
Du tænker da også på alt, tante Julle! (Lægger hatten på en stol ved bordet.) Og nu – nu sætter



vi os her i sofaen. Og snakker lidt, indtil Hedda kommer.

(De sætter sig. Hun stiller sin parasol i sofahjørnet.)

FRØKEN TESMAN: (tager begge hans hænder og ser på ham)

Hvor er det velsignet at have dig lyslevende for øjnene igen, Jørgen! Du – salig Jochums egen dreng!

TESMAN:

Også for mig! At se dig igen, tante Julle. Du som har været i både fars og mors sted for mig.

FRØKEN TESMAN:

Ja, jeg tror da at du vil blive ved at holde af dine gamle tanter.

TESMAN:

Men der er altså slet ingen bedring med tante Rina. Hvad?

FRØKEN TESMAN:

Næh, såmænd – der er nok ikke nogen bedring at vente for hende, den stakkel. Hun ligger stadig, som hun har ligget i alle årene. Men gid Vorherre lader mig beholde hende en tid endnu! For ellers ved jeg ikke hvad jeg skal stille op med livet, Jørgen. Slet ikke nu, hvor jeg ikke længere har dig at sørge for.

TESMAN: (klapper hende på ryggen)

Så, så, så – !

FRØKEN TESMAN: (skifter pludselig tonefald)

Næh men tænk engang, at du er blevet en gift mand, Jørgen! – Og at det blev dig, der løb af med Hedda Gabler! Den smukke Hedda Gabler. Hende, der havde så mange kavalere om sig!

TESMAN: (traller lidt og smiler tilfreds)

Ja, jeg tror nok jeg har adskillige gode venner, der går rundt i byen og misunder mig. Hvad?

FRØKEN TESMAN:

Og så fik du endda sådan en lang bryllupsrejse! Fem – næsten seks måneder –

TESMAN:

Nå ja – for mig var det jo også en slags studierejse. Alle de arkiver, jeg skulle undersøge. Og de bunker af bøger, jeg skulle læse!



FRØKEN TESMAN:

Ja, det er jo nok rigtigt. (Fortroligere og lidt dæmpet) Men hør engang, Jørgen – har du ikke sådan noget ekstra at fortælle mig?

TESMAN:

Fra rejsen?

FRØKEN TESMAN:

Ja.

TESMAN:

Nej, jeg kan ikke komme på andet end det jeg har skrevet om i brevene. At jeg har taget doktorgraden dernede – det fortalte jeg dig jo i går.

FRØKEN TESMAN:

Ja, sådan noget, ja. Men jeg mener – om du ikke har – sådan nogen – udsigter – ?

TESMAN:

Udsigter?

FRØKEN TESMAN:

Herregud, Jørgen – jeg er da din gamle tante!

TESMAN:

Jo, vist har jeg da udsigter.

FRØKEN TESMAN:

Nå!

TESMAN:

Jeg har jo de allerbedste udsigter til at blive professor en af dagene.

FRØKEN TESMAN:

Ja, professor, ja –

TESMAN:

Eller – jeg kan godt sige, at jeg er sikker på det. Men søde tante Julle – det ved du da udmærket!

FRØKEN TESMAN: (smilende)

Ja, det gør jeg da. Det har du ret. (Skifter tonefald.) Men det var rejsen, vi snakkede om. – Den



må da have kostet en masse penge, Jørgen?

TESMAN:

Jo da – det store stipendium har nu hjulpet godt til.

FRØKEN TESMAN:

Men jeg forstår bare ikke, at du kunne få det til at række til to.

TESMAN:

Nej, nej, det er heller ikke så let at forstå. Hvad?

FRØKEN TESMAN:

Og så oven i købet når det er en dame, man rejser med. For så bliver det vist urimelig meget dyrere, har jeg hørt.

TESMAN:

Ja, selvfølgelig – noget dyrere bliver det jo. Men Hedda måtte have den rejse, tante! Det måtte hun. Andet ville ikke have passet sig.

FRØKEN TESMAN:

Nej, nej, det ville det vel ikke. En bryllupsrejse hører sig jo ligesom til nu til dags. – Men sig mig – har du fået set dig rigtigt om i lejligheden?

TESMAN:

Ja, det kan du tro. Jeg har været oppe lige siden det blev lyst.

FRØKEN TESMAN:

Og hvad synes du så om det alt sammen?

TESMAN:

Udmærket! Ganske udmærket! Jeg kan bare ikke forstå hvad vi skal med de to tomme værelser, der ligger mellem den bageste stue derinde og Heddas soveværelse.

FRØKEN TESMAN: (småler)

Åh, kære Jørgen, dem kan der nok blive brug for – sådan med tiden.

TESMAN:

Ja, det har du ret i, tante Julle! For efterhånden som jeg forøger min bogsamling, så... Hvad?

FRØKEN TESMAN:

Netop, min kære dreng. Det var bogsamlingen, jeg tænkte på.



TESMAN:

Jeg er nu mest glad for Heddas skyld. Før vi blev forlovet, sagde hun jo så tit, at hun ikke ville bryde sig om at bo nogen andre steder end i fru minister Falks villa.

FRØKEN TESMAN:

Ja, tænk engang – og så blev den tilfældigvis sat til salg. Lige efter at I var rejst.

TESMAN:

Ja, tante Julle, der havde vi sandelig heldet med os. Hvad?

FRØKEN TESMAN:

Men dyrt, kære Jørgen! Det bliver dyrt for dig, alt det her.

TESMAN: (ser lidt forsagt på hende)

Ja, det gør det vel, tante?

FRØKEN TESMAN:

Herre du milde!

TESMAN:

Hvor meget tror du? Sådan omtrent? Hvad?

FRØKEN TESMAN:

Det kan jeg umuligt vide, før alle regningerne kommer.

TESMAN:

Nå, heldigvis har assessor Brack forhandlet sig til lempelige vilkår for mig. Det har han selv skrevet til Hedda.

FRØKEN TESMAN:

Ja, det skal du ikke være urolig for, min dreng. – Møblerne og alle tæpperne har jeg desuden stillet sikkerhed for.

TESMAN:

Sikkerhed? Har du? Kære tante Julle – hvad slags sikkerhed kunne du give?

FRØKEN TESMAN:

Jeg har udstedt en anvisning på rentepengene.

TESMAN: (springer op)



Hvad! På dine – og tante Rinas rentepenge!

FRØKEN TESMAN:

Ja, jeg så ingen anden udvej, forstår du.

TESMAN: (stiller sig foran hende)

Jamen er du blevet gal, tante? De rentepenge – det er jo det eneste, du og tante Rina har at leve af.

FRØKEN TESMAN:

Så, så, tag nu ikke sådan på vej over dét. Det hele er bare en formssag, ikke. Det sagde assessor Brack også. For det var ham, der var så rar at ordne det hele for mig. Bare en formssag, sagde han.

TESMAN:

Ja, det kan være meget godt. Men alligevel –

FRØKEN TESMAN:

For nu får du jo din egen gage at tage af. Og herregud, hvis vi kommer til at punge lidt ud – ? Spæde lidt til i begyndelsen – ? Det ville da bare være en lykke for os.

TESMAN:

Åh, tante – du bliver da aldrig træt af at ofre dig for mig!

FRØKEN TESMAN: (rejser sig og lægger hænderne på hans skuldre)

Har jeg da nogen anden glæde i verden end at jævne vejen for dig, min kære dreng? Du, som hverken har haft far eller mor at holde dig til. Og nu står vi ved målet! Det har set sort ud ind imellem. Men gudskelov, nu er du ovenpå, Jørgen!

TESMAN:

Ja, det er faktisk mærkeligt, som alting har føjet sig.

FRØKEN TESMAN:

Ja – og de der var imod dig – og ville spærre for dig – de må så bukke under. De er faldet, Jørgen! Ham der var farligst for dig, – han faldt allerværst. Og nu ligger han, som han har redet – det stakkels forvildede menneske.

TESMAN:

Har du hørt noget om Eilert? Siden jeg rejste, mener jeg.

FRØKEN TESMAN:



Ikke andet, end at han skal have udgivet en ny bog.

TESMAN:

Hvad for noget? Eilert Løvborg! Her for nylig? Hvad?

TESMAN:

Ja, det siger de. Gud ved om der kan være noget særligt ved den? Næh, når din nye bog kommer – det bliver noget andet, Jørgen! Hvad skal den handle om?

TESMAN:

Den kommer til at handle om husflid i Brabant i middelalderen.

FRØKEN TESMAN:

Nej, tænk – at du også kan skrive om sådan noget!

TESMAN:

Men det kan godt være at det kommer til at trække ud med den bog. Jeg har jo de her omfattende samlinger, som skal ordnes først.

FRØKEN TESMAN:

Ja, ordne og samle, det kan du. Du er ikke for ingenting salig Jochums søn.

TESMAN:

Jeg glæder mig også rigtig til at komme i gang med det. Især nu, hvor jeg har fået mit eget hyggelige hus og hjem at arbejde i.

FRØKEN TESMAN:

Og først og fremmest nu hvor du har fået hende, som dit hjerte begærede, kære Jørgen.

TESMAN: (omfavner hende)

Åh, ja, ja, tante Julle! Hedda – hun er det dejligste af det hele! (Ser hen mod døråbningen.) Der tror jeg hun kommer. Hvad?

(Hedda kommer ind fra venstre side gennem bagværelset. Hun er en dame på 29 år. Ansigt og skikkelse ædelt og fornemt formet. Hudfarven er af en mat bleghed. Øjnene er stålgrå og udtrykker en kold, klar ro. Håret er smukt mellembrown, men ikke særlig fyldigt. Hun er klædt i en smagfuld, men lidt løstsiddende formiddagsdragt.)

FRØKEN TESMAN: (går Hedda i møde)

God morgen, kære Hedda! Hjertelig god morgen!



HEDDA: (rækker hende hånden)

God morgen, kære frøken Tesman! På besøg så tidligt? Det var venligt.

FRØKEN TESMAN: (virker lidt forlegen)

Nå – har den unge frue sovet godt i sit nye hjem?

HEDDA:

Jo tak! Nogenlunde.

TESMAN: (ler)

Nogenlunde! Nej, ved du nu hvad, Hedda! Du sov som en sten, da jeg stod op.

HEDDA:

Heldigvis. For resten skal man jo vænne sig til alt nyt, frøken Tesman. Sådan lidt efter lidt. (Ser mod venstre.) Uh – nu har pigen ladet altandøren stå åben. Der kommer et helt hav af sol herind.

FRØKEN TESMAN: (går hen mod døren)

Nå, så skal vi lukke den.

HEDDA:

Nej, nej, lad være! Kære Tesman, træk gardinerne for. Det giver mildere lys.

TESMAN: (ved døren)

Javel, javel. Sådan, Hedda – nu har du både skygge og frisk luft.

HEDDA:

Ja, frisk luft kan vi godt bruge. Alle de dejlige blomster – . Men kære, vil De ikke tage plads, frøken Tesman?

FRØKEN TESMAN:

Nej, mange tak. Nu ved jeg jo, at alt står godt til her – gudskelov! Og så må jeg se at komme hjemad igen. Til hende der ligger og venter, den stakkel.

TESMAN:

Hils hende endelig mange gange fra mig. Og sig, at jeg kommer ind og ser til hende senere i dag.

FRØKEN TESMAN:

Ja, det skal jeg nok. Men det er sandt, Jørgen – (famler i kjolelommen.) Det havde jeg nær glemt. Jeg har noget med til dig.



TESMAN:
Hvad er det, tante? Hvad?

FRØKEN TESMAN: (trækker en flad pakke i avispapir frem og rækker ham den)
Se her, min kære dreng.

TESMAN: (lukker op)
Nej, du godeste – har du gemt dem til mig, tante Julle! Hedda! Dét er da rørende! Hvad?

HEDDA: (ved etagererne til højre)
Ja, kære – hvad er det?

TESMAN:
Mine gamle morgensko! Tøflerne!

HEDDA:
Åh ja. Jeg kan huske, du tit talte om dem på rejsen.

TESMAN:
Jeg har savnet dem så meget. (Går hen til hende) Her skal du se dem, Hedda!

HEDDA: (går hen mod ovnen)
Nej tak, det bryder jeg mig virkelig ikke om.

TESMAN: (følger efter)
Tænk engang – dem har tante Rina ligget og broderet til mig. Så syg som hun var. Åh, du aner ikke, hvor mange minder der knytter sig til dem.

HEDDA: (ved bordet)
Egentlig ikke for mig.

FRØKEN TESMAN:
Det kan Hedda jo have ret i, Jørgen.

TESMAN:
Ja, men jeg synes, at nu da hun hører til familien –

HEDDA: (afbrydende)
Den pige kommer vi vist aldrig til rette med, Tesman.



FRØKEN TESMAN:
Aldrig til rette med Berte?

TESMAN:
Kæreste, hvordan får du den tanke? Hvad?

HEDDA: (peger)
Se der! Hun har ladet sin gamle hat ligge på stolen.

TESMAN: (for skrækket, lader morgenskoene dumpe ned på gulvet)
Jamen Hedda –

HEDDA:
Tænk, hvis nogen kom og så den slags.

TESMAN:
Jamen Hedda – det er jo tante Julles hat!

HEDDA:
Såh?

FRØKEN TESMAN: (tager hatten)
Jo vist er det min. Og gammel er den for resten heller ikke, lille fru Hedda.

HEDDA:
Jeg så virkelig ikke så nøje på den, frøken Tesman.

FRØKEN TESMAN: (binder hatten fast på hovedet)
Det er faktisk første gang jeg har den på. Ja, det ved Gud det er.

TESMAN:
Og flot er den også. Pragtfuld!

FRØKEN TESMAN:
Nåh, det er så som så, kære Jørgen. (Ser sig om.) Parasollen – ? Nå, her. (Tager den.) For den er også min. (Mumler) Ikke Bertes.

TESMAN:
Ny hat og ny parasol! Tænk engang, Hedda!

HEDDA:



Det er smukt og nydeligt.

TESMAN:

Ja, ikke sandt? Men tante, se nu rigtigt på Hedda før du går! Se, hvor smuk og nydelig hun er!

FRØKEN TESMAN:

Åh, kære, det er da ikke noget nyt. Hedda har jo alle dage været dejlig. (Hun nikker og går mod højre.)

TESMAN: (følger efter)

Jamen, har du lagt mærke til, hvor frodig hun er blevet? Hvor meget hun har taget på på rejsen?

HEDDA: (går hen ad gulvet)

Åh, lad nu være – !

FRØKEN TESMAN: (er standset op og har vendt sig)

Taget på?

TESMAN:

Ja, tante Julie, du kan ikke se det så godt, når hun har den kjole på. Men jeg, som har lejlighed til at –

HEDDA: (ved glasdøren, utålmodigt)

Åh, du har ikke lejlighed til noget som helst!

TESMAN:

Det må være bjergluften dernede i Tyrol –

HEDDA: (kort, afbrydende)

Jeg er helt som da jeg rejste.

TESMAN:

Ja, det påstår du. Men vel er du ej. Det er hun da ikke, vel, tante?

FRØKEN TESMAN: (har foldet hænderne og stirrer på hende)

Dejlig – dejlig – dejlig er Hedda. (Går hen til hende, bøjer hendes hoved ned til sig med begge hænder og kysser hende på håret.) Gud velsigne og bevare Hedda Tesman. For Jørgens skyld.

HEDDA: (gør sig lempeligt løs)

Åh – ! Slip mig nu.

FRØKEN TESMAN: (i stille bevægelse)



Hver evig eneste dag skal jeg komme og se til jer to.

TESMAN:

Ja, gør endelig det, tante! Hvad?

FRØKEN TESMAN:

Farvel – farvel!

(Hun går ud gennem forstuedøren. Tesman følger hende ud. Døren bliver stående halvt åben. Man hører Tesman gentage sine hilsner til tante Rina og takke for morgenskoene.)

(Samtidig går Hedda rundt på gulvet, løfter armene, knytter hænderne som i raseri. Så trækker hun gardinerne fra glasdøren, bliver stående og kigger ud.)

Arbejdsspørgsmål

Læs uddraget og sammenlign din oplevelse af hvad der foregår med den opfattelse, du får efter at have set forestillingen.

Prøv at tænke over hvilke undertekster eller underliggende dagsordner de forskellige personer har. Hvad siger de mellem linierne. Hvad siger de egentlig? Hvad vil de opnå? Prøv at notere det ned ved de forskellige replikker.

Prøv at spille uddraget og tænk over hvordan du kan vise de forskellige undertekster.



Litteratur om emnet

“Det stadige moderne gennembrud” af Hans Hertel
Gyldendal, 2004

“Magiske øjeblikke” af Mette Nybo
(Interviews med forskellige instruktører om deres arbejdsmetode)
Gyldendal, 2003

“Henrik Ibsen” af Hans Heiberg
Fremads biografier, 1967

“Henrik Ibsen og Det kongelige Teater” af Elisabeth Davidsen
Akademisk forlag, 1980

Læs også Faktalink og forfatterweb.